

El mot *dia* prové del llat. vg. DIA, mentre que el llat. cl. DIES és el punt de partida del nom del setè dia de la setmana, on la -E de DIE(M) DOMINICU(M) desapareix, passant a **didomen[j]o* i, a través de *didmenge*, a *diumenge*, per vocalització de la -d- implosiva (com PEDE > *peu*); aquesta és la forma estesa per tot el cat. or., peninsular i insular, i uns pocs punts del nord-occidental i del val. Dues altres var. són *d[o]menge*, pròpia sobretot del val. sept., tortosí i algunes poblacions del nord-occ., i *d[u]menge*, estès pel val. central i mer. i bona part del nord-occ.; aquestes formes han de procedir de *diumenge* i no del llatí (DIEM) DOMINICUM (> cast. *domingo* 100) perquè, segons el *DECat*, 1) no es documenten anteriorment al s. XVIII (argument que es reforça amb el caràcter modern de l'alg. *dumenge* 85 enfront de l'arcaic *diumenge*) i 2) sembla que només tindriem *domenge*; la variació *domenge/dumenge* –que conviu en algunes poblacions com 113, 115, 120, 133, 138, 144, 152, 158, 162, 169– s'explica pel contacte amb la *m*, que pot fer variar el timbre de la vocal en sentit [o] > [u] (cf. llat. MORTARIU >

m[o]rter, *m[u]rter*) i també [u] > [o] (cf. llat. MURAENA > *m[o]rena*). El pas de *diu-* a *du-* o *do-* –les dues coexisteixen a 109, 114, 116, 120, 123– podria haver-se fet a través 1) de *d[ə]umenge* 114 (per monoftongació del diftong àton), 2) de *d[e]umenge* 92, 97, 105, que a voltes conviu amb *diumenge* 92, 114, o 3) de *[dju]-* 22, 104, 163, 165, 166, on aquesta alterna amb *du-* a 165, 166, per la conversió del diftong decreixent en creixent.

Altres variants: *demenge* 87, *dimenge* 23, 93, 94; *domengi* 111, *diumegi* 96, pel tancament de la [e] final.

En aquest comentari no hem tingut en compte el timbre divers de la vocal tònica: [ɛ] en rossellonès; [e] en cat. central i alg.; [ɛ], sobretot en la zona costera de l'Alt Empordà fins al Maresme, així com en part del men. (72), de l'eiv. (83) i a Alaró (75), i [ə] en mall. i part de Menorca i Eivissa; tampoc hem considerat l'ensordiment o africació de la consonant palatal [ʃ], [dʒ], [tʃ].

Diumenge és el mot normatiu.

